

Pravni događaji i pravni čini na brodu za vrijeme plovidbe

Na brodu za vrijeme plovidbe mogu se dogoditi razni događaji koji povlače za sobom pravne posljedice, kao npr: rođenje, nalazak napuštenog novorođenog djeteta, smrt, sačinjavanje oporuke, bijeg i nestanak člana posade, a mogu se izvršiti i razni delikti.

Prilikom ovih događaja na brodu u plovidbi glavnu će ulogu odigrati zapovjednik broda. Tu se radi o zakonskom ovlaštenju koje proizlazi iz posebnog položaja zapovjednika i to u svim slučajevima iz njegove funkcije kao upravljača plovidbom i prijevozom robe. Njegov nautički rad ne iscrpljuje sve njegove dužnosti, on treba da vrši često u ime države ono što bi na kopnu vršio administrativni službenik ili sudac, a to da vrši on ima naročita ovlaštenja koja proizlaze iz domaćeg i međunarodnog prava.

Zapovjednik broda ima, osim prava i dužnosti iz službenog odnosa, mnoga prava i dužnosti po zakonu, većinom javnopravnog karaktera. U prvom redu, njemu pripada zapovjedna i disciplinska vlast ne samo nad brodskim osobljem, nego nad svima koji se nalaze na brodu. On je pomoćni organ krivičnog pravosuđa te vrši i dužnosti javnog organa za autentično potvrđivanje slučajeva rođenja i smrti, kao i drugih pravnih događaja na brodu trgovačke mornarice i unutrašnje plovidbe o kojima ćemo govoriti u slijedećem izlaganju. Zbog ovakvog delikatnog i odgovornog položaja zapovjednik na jugoslavenskim brodovima u načelu mora biti jugoslaven-ski državljanin.

Rođenje na brodu. Rođenje na brodu za vrijeme putovanja utvrđuje se zapisnikom koji sastavlja zapovjednik broda u prisustvu dva svjedoka i osobe koja je rođenje prijavila. Zapisnik o rođenju treba da sadrži slijedeće podatke: ime broda; pristanište upisa broda; dan, mjesec, godinu i sat rođenja; poziciju broda u vrijeme rođenja; spol djeteta, kao i njegovo ime i prezime ako mu je dato na brodu; ime i prezime, državljanstvo, prebivalište i adresu stana roditelja; naznaku mjesta gdje se završava putovanje majke; ime i prezime, broj osobne karte, pasosa ili brodarske knjižice, prebivalište i adresu stana osobe koja je dala podatke unesene u zapisnik i osoba koje su prisustvovala sastavljanju zapisnika. Zapisnik se sastavlja u dva istovjetna primjerka koja potpisuje zapovjednik broda, prijavitelj i osobe koje su pri-

stustvovala sastavljanju zapisnika. Tekst zapisnika unosi se u brodski dnevnik.

Ako se otac djeteta nalazi na brodu, on je prvenstveno dužan prijaviti rođenje i dati podatke, a ako njega nema ili je u nemogućnosti da to učini, prijavu i podatke, ako su mu poznati, dat će liječnik odnosno oficir koji se stara o ambulanti broda i majka čim za to postane sposobna. Prijava i podaci imaju se dati u roku od 24 sata od rođenja, a u slučaju da putovanje traje manje od 24 sata, prije završetka putovanja.

Rođenje vanbračnog djeteta. U slučaju rođenja vanbračnog djeteta na brodu postupak je sličan. U zapisnik o rođenju unosi se osim navedenih podataka i izjava o priznavanju očinstva, ako se s tim priznanjem suglasila majka djeteta u smislu čl. 24. Osnovnog zakona o odnosima roditelja i djece. Ova izjava daje se pred zapovjednikom broda. Zapisnik treba sadržavati i podatke na temelju kojih je utvrđen identitet oca kao i sporazum roditelja o porodičnom imenu vanbračnog djeteta. U slučaju priznanja očinstva zapisnik o rođenju potpisuje i otac djeteta rođenog izvan braka.

Napušteno novorođeno dijete. Osobe koje nađu napušteno novorođeno dijete na brodu dužne su to prijaviti zapovjedniku broda u roku od 24 sata, a ako putovanje traje manje od 24 sata, onda prije završetka putovanja. Zapovjednik broda o tome sastavlja zapisnik u prisutnosti dvaju punoljetnih svjedoka i nalazača djeteta. Ovaj zapisnik sastavlja se u dva jednaka primjerka, a njegov tekst unosi se u brodski dnevnik. Zapisnik mora sadržavati slijedeće podatke: mjesto, tj. geografsku poziciju broda u vrijeme nalaska novorođenčeta; vrijeme i okolnosti pod kojima je ono nađeno; vjerojatna starost djeteta, spol, tjelesni znaci na djetetu, opis odijela i ostalih stvari koje su uza nj nađene; porodično i rođeno ime, prebivalište, ulica i broj osoba koje su dijete našle, kao i svjedoka koji su prisustvovali sastavljanju zapisnika. Zapisnik mora sadržavati ime broda i pristanište upisa broda.

U slučaju predaje ovakvog djeteta ustanovi ili osobi na njegovu i staranje, navest će se u dodatku zapisnika naziv i sjedište ustanove odnosno porodično i rođeno ime, zanimanje i adresa te osobe. Ovaj dodatak zapisnika potpisuje zapovjednik broda.

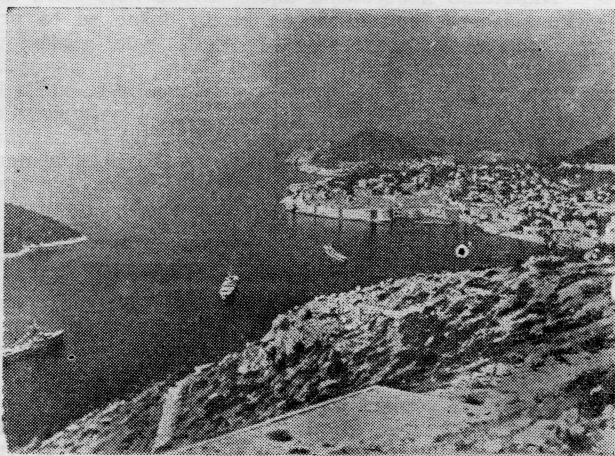
Slučaj smrti na brodu. Smrt na brodu dužni su prijaviti zapovjedniku broda i dati mu potrebne podatke članovi porodice umrlog ako se nalaze na brodu. Ako ih nema ili su u nemogućnosti da to učine, smrt je dužan prijaviti brodski liječnik, a ako na brodu nema liječnika, onda je dužan prijaviti ma koji član posade broda. Potrebni osobni podaci umrlog uzet će se iz isprava koje su kod njega nađene. O tom slučaju zapovjednik broda sastavlja zapisnik o smrti u prisutnosti dviju punoljetnih osoba i prijavioca.

Zapisnik o smrti mora sadržavati: ime broda; pristanište upisa broda; ime i prezime umrlog; dan, mjesec, godinu i sat smrti; poziciju broda u vrijeme kad se desio smrtni slučaj; dan, mjesec i godinu rođenja, mjesto rođenja, prebivalište i adresu stana, državljanstvo i bračno stanje umrlog; ime i prezime bračnog druga umrlog ako je bio u braku, kao i podatke njegovih roditelja; uzrok smrti i tko je konstatirao smrt, te ime i prezime, broj osobne karte, pasoša ili brodarske knjižice, prebivalište i adresu stana prijavioca i osoba koje su prisustvovala sastavljanju zapisnika.

Ako je na brodu nađen leš nepoznate osobe, u zapisnik o smrti unijet će se bilješka o nalasku leša. U dodatak zapisnika o smrti unijet će se dan, mjesec, godina i sat predaje leša radi sahrane, kao i podaci o ustanovi odnosno osobi kojoj je leš predat. Dodatak zapisnika ovjerava zapovjednik broda.

Popis i čuvanje imovine umrlog. U slučaju smrti na brodu, zapovjednik broda u prisutnosti dvaju punoljetnih osoba i srodnika umrlog ako se ovi nalaze na brodu sastavlja zapisnik o popisu imovine umrlog koja se nalazi na brodu (osobne stvari, isprave, novac i druga imovina). Ovaj zapisnik prilaže se zapisniku o smrti. Zapisnik mora sadržavati: ime i prezime umrlog; dan, mjesec, godinu i sat smrti; ime broda; pristanište upisa broda; poziciju broda u vrijeme kad se desio smrtni slučaj; naznaku i opis nađene imovine; naznaku da su novac, vrijednosni papiri i nakit, ako ih je bilo, upakovani i zapečaćeni; ime i prezime, broj osobne karte, pasoša ili brodarske knjižice, prebivalište i adresu stana članova porodice i drugih srodnika umrlog koji se nalaze na brodu s naznakom njihovog srodničkog odnosa s umrlim kao i drugih osoba koje su putovale na trošak umrlog.

Ako su s umrlim putovali bračni drug ili djeca, zapovjednik broda će tim osobama, po izvršenom popisu, predati svu imovinu umrlog. Ako su s umrlim putovali drugi srodnici ili druge osobe na njegov trošak, zapovjednik broda će im po izvršenom popisu imovine umrlog, predati na korištenje stvari manje vrijednosti koje služe za osobnu odnosno zajedničku upotrebu tih osoba, a mogu im biti potrebne do završetka putovanja. Isto tako, staviti će im na raspolaganje iz zatečene gotovine

Dubrovnik

umrlog iznos koji im je potreban da završe započeto putovanje. U tom slučaju u zapisnik o popisu imovine umrlog nabrojiti će se sve predate stvari i navesti iznos izdatog novca uz naznaku što je i kome je predato.

Zapovjednik broda dužan je poduzeti mjere potrebne za čuvanje imovine umrlog koja se nalazi na brodu, a koju nije predao bračnom drugu, ili djeci, ili drugim srodnicima, ili osobama koje su putovale na trošak umrlog. Po dolasku broda u prvo jugoslavensko pristanište zapovjednik broda predat će imovinu umrlog kapetaniji pristaništa, uz potvrdu o prijemu, ako drugim propisom nije određeno da se ta imovina predaje drugom organu. Ako brod ne putuje niti se predviđa da će u dogledno vrijeme putovati u jugoslavensko pristanište, zapovjednik broda će, ako je moguće, otpremiti u Jugoslaviju imovinu umrlog drugim jugoslavenskim brodom. Ako zapovjednik broda ne može na taj način otpremiti u Jugoslaviju imovinu umrlog, on će imovinu predati najbližem jugoslavenskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu radi otpreme u Jugoslaviju. Organ, koji je u Jugoslaviji primio imovinu umrlog, predat će je njegovom bračnom drugu ili djeci, a ako umrli nije ostavio bračnog druga ili djecu, predat će je nadležnom općinskom sudu.

Zapisnik o smrti i zapisnik o popisu imovine umrlog sastavljaju se u četiri primjerka. Zapisnik o smrti potpisuju zapovjednik broda, prijavitelj i osobe koje su prisustvovala sastavljanju zapisnika, dok zapisnik o popisu imovine umrlog potpisuje zapovjednik broda i osobe koje su prisustvovala sastavljanju zapisnika, a ako su s umrlim na njegov trošak putovali članovi njegove porodice, srodnici ili druge osobe kojima je predata imovina ili dio imovine umrlog, onda potpisuju još i te osobe.

Oporuka sastavljena na brodu. Ako osoba koja se nalazi na brodu želi sastaviti oporuku, zapovjednik broda sastavit će oporuku po kazivanju oporučitelja, prema odredbama Zakona o nasljeđivanju. Zapovjednik broda dužan je prethodno utvrditi identitet oporučitelja.

Nakon što oporučitelj takvu oporuku pročita i potpiše zapovjednik broda će potvrditi na samoj oporuci da je oporučitelj u njegovoj prisutnosti pročitao i potpisao. Ako oporučitelj nije u stanju da pročita oporuku koju mu je sastavio zapovjednik broda, ovaj će je pročitati oporučitelju u prisutnosti dvaju svjedoka, pa će onda oporučitelj u prisutnosti dvaju svjedoka oporuku potpisati ili staviti na nju svoj rukoznak pošto izjavi da je to njegova oporuka. Svjedoci će se potpisati na samoj oporuci. Zapovjednik će na oporuci potvrditi da su sve te radnje izvršene. Oporuka sastavljena na brodu prestaje važiti po isteku 30 dana nakon povratka oporučitelja u SFRJ.

Ako oporučitelj želi predati oporuku zapovjedniku broda na čuvanje, on je dužan oporuku primiti i o tome izdati potvrdu. Oporuka koja je sastavljena na brodu mora se staviti u poseban omot koji treba zapečatiti. Isto tako se postupa i s oporukom koja nije sastavljena na brodu, a predana je otvorena na čuvanje.

Zapovjednik broda dužan je primljenu oporuku na čuvanje vratiti oporučitelju po završenom putovanju. Oporučitelj to može tražiti i prije završetka putovanja, a zapovjednik broda je dužan vratiti uz potvrdu o primitku. Ako oporučitelj umre za vrijeme putovanja ili mu iz bilo kojeg drugog razloga ne bude vraćena oporuka po završetku putovanja, zapovjednik broda predat će oporuku kapetaniji prvog jugoslavenskog pristaništa, u koje brod uлови. Primljenu oporuku kapetanija pristaništa dostavit će nadležnom općinskom sudu.

O sastavljanju, primitku i čuvanju oporuke na brodu, o vraćanju oporuke oporučitelju ili o predaji oporuke kapetaniji pristaništa zapovjednik broda dužan je unijeti bilješku u brodski dnevnik. U bilješci o primitku na čuvanje oporuke koja nije sastavljena na brodu mora se navesti način na koji je utvrđen identitet oporučitelja.

Bijeg člana posade u inozemstvu. Bježuncem s broda jugoslavenske trgovačke mornarice smatra se svaki član posade koji u stranoj luci samovoljno napusti brod u namjeri da ostane u inozemstvu. U slučaju bijega člana posade zapovjednik broda dužan je slučaj prijaviti jugo-

slavenskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u dotičnoj zemlji, a ako ovog nema, onda diplomatskom ili konzularnom predstavništvu države koja zastupa interese jugoslavenskih državljana, pa ako ni ovoga nema, onda lučkom organu dotične luke. Ovu prijavu dužan je zapovjednik broda podnijeti i u slučaju da član posade napusti brod bez dozvole, kao i onda kada napusti s dozvolom za izlazak na obalu. U prvom slučaju prijava se podnosi po isteku roka od 8 dana od časa kada je član posade napustio brod, a u drugom po isteku roka od 8 dana od časa kada se član posade bio dužan vratiti na brod. O ovim događajima sastavlja se izvještaj i unosi bilješka u brodski dnevnik.

Zapovjednik broda dužan je u prisustvu dvojice članova posade kao svjedoka zapisnički utvrditi koje su isprave, osobne stvari i druga imovina nestalog člana posade ostali na brodu. U slučaju da je nestali član posade imao prema brodu neka potraživanja na osnovu neisplaćenih osobnih dohodaka, onda će se i to unijeti u zapisnik. Ako brod putuje u jugoslavensku luku pro-nađene i zapisnički utvrđene isprave, osobne stvari i druga imovina predaje se lučkoj kapetaniji čim brod stigne u prvu jugoslavensku luku, ako republičkim propisom nije drukčije određeno. Ako pak brod ne putuje u jugoslavensku luku niti se predviđa da će uskoro putovati, onda će se otpremiti u Jugoslaviju drugim brodom jugoslavenske trgovačke mornarice. Ako i to nije moguće, onda će se predati jugoslavenskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u najbližoj luci radi otpreme u Jugoslaviju. U ovom slučaju zapovjednik broda dužan je tom organu osigurati financijska sredstva za podmirjenje troškova otpremanja isprava, osobnih stvari i druge imovine. Iznos novca isplaćen u ove svrhe, kao i druge troškove u vezi s čuvanjem i otpremanjem stvari bjegunca, organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe zatražit će od porodice odnosno staratelja koji su isprave, osobne stvari i drugu imovinu preuzeli. Prilikom predaje isprava, osobnih stvari i druge imovine bjegunca mora se primaocu omogućiti uvid u zapisnik o popisu imovine i u svu dokumentaciju koja se tiče podnesenih troškova u vezi s čuvanjem, otpremanjem i predajom imovine.

Rješenje o proglašenju člana posade broda bjeguncem donosi republički organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe, ako republičkim propisima nije drukčije određeno. Navedeni organ donosi rješenje pošto utvrdi da su ispunjeni uvjeti iz člana 42. Zakona o posadi brodova jugoslavenske trgovačke mornarice prema kojima se član posade koji je napustio brod smatra bjeguncem s broda. Ovo rješenje dostavlja se svim lučkim kapetanijama, radnoj organizaciji kod koje je bjegunc bio zaposlen, organu unutrašnjih poslova općine na čijoj je teritoriji bjegunac imao prebivalište, kao i povjereništvu za kontrolu putničkog saobraćaja preko državne granice, odnosno najbližoj ispostavi tog povjereništva.

Ako se član posade koji je proglašen bjeguncem s broda vrati u Jugoslaviju i dokaže potvrdom jugoslavenskog diplomatskog ili konzularnog predstavništva ili drugim vjerodostojnim dokazima da je bio spriječen da se vrati na brod, odnosno da tu spriječenost nije mogao pravodobno prijaviti jugoslavenskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u dotičnoj zemlji, organ koji ga je proglasio bjeguncem s broda donijet će rješenje kojim ukida svoje rješenje o proglašenju člana posade bjeguncem. Ovo rješenje dostavit će se organima i radnim organizacijama kojima je bilo dostavljeno ukinuto rješenje i upisat će se u evidenciju bjegunca pomoraca i u evidenciju službe pomoraca.

Nestanak osobe s broda. U slučaju nestanka osobe s broda, kao i nestanka osobe u slučaju brodoloma zapovjednik broda je dužan prijaviti slučaj lučkoj kapetaniji prve jugoslavenske luke u koju uplovi, ako republičkim propisima nije određeno da se nestanak prijavljuje drugom organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti plovidbe, odnosno najbližem jugoslavenskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u inozemstvu. Zapovjednik broda dužan je sastaviti zapisnik i unijeti okolnosti pod kojima je osoba nestala s broda uz navođenje mjera poduzetih u vezi s tim nestankom. Naravno da se i o

ovom slučaju kao i o drugim slučajevima unosi bilješka u brodski dnevnik. Također je zapovjednik broda dužan sastaviti popis imovine nestale osobe koja se nalazi na brodu i taj popis priložiti zapisniku o nestanku.

Krivično djelo izvršeno na brodu. Može se dogoditi da za vrijeme putovanja član posade broda, putnik ili druga osoba na brodu izvrši krivično djelo. U tom slučaju zapovjednik broda dužan je poduzeti mjere da se spriječi ili ublaži nastupanje štetnih posljedica, a izvršilac pozove na odgovornost. Prema potrebi on će odrediti da se izvršiocu krivičnog djela ograniči sloboda kretanja na brodu ili da se liši slobode; da se ispitivanjem izvršioaca, svjedoka, očevidaca i oštećenika ustanove sve okolnosti pod kojima je izvršeno djelo i posljedice koje su nastupile; da se o svakom saslušanju sastavi zapisnik uz prisustvo dvaju svjedoka; da se kao dokazi uzmu na čuvanje predmeti kojima ili pomoću kojih je krivično djelo izvršeno, odnosno na kojima su tragovi izvršenog djela vidljivi, kao i da se poduzmu druge mjere radi utvrđivanja okolnosti pod kojima je krivično djelo izvršeno.

Ako se brod nalazi u inozemstvu, zapovjednik broda dužan je o izvršenom krivičnom djelu podnijeti izvještaj jugoslavenskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u zemlji u čiju prvu luku brod uplovi, a sa izvršiocem krivičnog djela dužan je postupiti po uputama jugoslavenskog diplomatskog ili konzularnog predstavništva. Nakon dolaska broda u prvu jugoslavensku luku, predat će izvršiocu krivičnog djela organu unutrašnjih poslova u luci s pismenim izvještajem o izvršenom krivičnom djelu i drugim podacima u vezi s počinjenim djelom.

Zapovjednik broda ili osoba koja ga zamjenjuje kaznit će se novčanom kaznom za pomorski prekršaj ako za vrijeme putovanja broda prema članu posade, putniku ili drugoj osobi na brodu koja je izvršila krivično djelo ne poduzme mjere potrebne da se spriječi ili ublaži nastupanje štetnih posljedica tog djela i izvršilac pozove na odgovornost. Isto tako kaznit će se ako određenim organima ne podnose izvještaj o učinjenom krivičnom djelu i ne postupi po uputama tih organa.

I Z V O R I

1. Pravilnik o prijavljivanju rođenja i smrti, o primanju izjava posljednje volje i o postupku s imovinom osoba umrlih na brodovima trgovačke mornarice FNRJ (SL, br. 109/1949, čl. 1—10).
2. Dr Bertold Eisner: Međunarodno privatno pravo, Zagreb 1956.
3. Zakon o posadi brodova jugoslavenske trgovačke mornarice (SL, br. 8/1965).
4. Zakon o nasljeđivanju iz 1965. (SL, br. 42/1965).
5. Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece (SL, br. 104/47, 53/56 i 10/65).
6. Pravilnik o postupanju u slučaju rođenja i smrti, nalaska napuštenog novorođenog djeteta i primitka oporuke na čuvanje na plovilu unutrašnje plovidbe (SL, br. 36/1966).
7. Uputstvo o postupku u slučaju bijega člana posade — jugoslavenskog državljanina s broda jugoslavenske trgovačke mornarice u inozemstvu i bijeg člana posade — stranca sa stranog broda u jugoslavenskoj luci (SL, 19/1966).
8. Osnovni zakon o posadi plovila unutrašnje plovidbe (SL, br. 14/1966).

